

Tarihin yazıldığı yer **Haliç**

Haliç'e sahip olmak dünya ticaretinin yüzde yetmişine hakim olmak demektir.

Altın Boynuz'u konu ediyorsak eğer, söze antik Yunan mitolojisiyle başlamamız gerek. Olimpos'un çapkın tanrısı Zeus, Argos kralının güzelliği dillere destan kızı İo'ya aşık olur. Zeus'un kız kardeşi ve karısı Hera bu aşkı öğrenince öfkeden deliye döner. Bunun üzerine Zeus, İo'yu korumak için onu beyaz bir ineğe çevirir. Hera da, atsineklerini İo'nun üstüne salar. İo kurtuluşu kendini sulara atmakta bulur ve boğazı yüzerek geçer. Geçerken de derin vadi sularla dolar ve böylece Boğaz oluşur. 'İnek Geçidi' anlamındaki Bosphorus kelimesi buradan gelmektedir. İo Haliç'in bulunduğu körfeze gelir ve buraya yerleşir. Bir tepede bir kız çocuğu dünyaya getirir. Kıza boynuz anlamına gelen Keroessa adını verir ki, bu isim sonradan körfeze adını veren Hrisokeras'a, yani Altın Boynuz'a dönüşecektir.

Dünyanın ilk halici

Haliç, antik çağlardan beri hep Altın Boynuz olarak görülmüştür. Antik Çağ tarihçi ve yazarları kentin zenginliğinin başlıca kaynağını ticaret olarak göstermişler ve Altın Boynuz (Hrisokeras) olarak adlandırdıkları Haliç'e dikkat çekmişlerdir.

Haliç'in İstanbul'a kattığı yaşam kaynağını, Mezopotamya'ya hayat veren Nil'e benzetebiliriz. Kuzeyde Karadeniz'e açılan boğaz,

kuzeyden güneye, batıdan doğuya Trakya ile Anadolu arasında akan ticaret ve askeri yolunun tam merkezinde, kuzeybatıda muhteşem bir doğal iç liman olan Haliç! Bir akarsu vadisi olan Haliç, yerkabuğuna son biçimlenişini veren tektonik kırılmalar sonucu Boğaz sularının dolmasıyla meydana gelmiştir. İstanbul'un Haliç'i, yeryüzünün ilk halicidir!

Kültürler Altın Boynuz'a akıyor

Ticaret bakımından çok önemli olmuştur Altın Boynuz. Karadeniz çevresi zenginliklerinin güneye çıkmasını sağlayan Akdeniz ticaret gemilerinin Marmara su yolu üzerinde, her türlü tehlikede sığınabilecekleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, kara ticaret yollarının geçiş noktasıydı. Buraya sahip olmak, Akdeniz, yani dünya ticaretinin yüzde yetmişine hakim olmak demektir. İstanbul'un can damarıydı Haliç, dünya medeniyetlerinin başkentine hayat veriyordu.

Sonraki yüzyıllarda görüldü ki Haliç'i almayan İstanbul'a da sahip olmazdı. Askeri yönden çok önemliydi. İstanbul'un fethi Haliç'ten, Cibali'den gerçekleşmişti. Fetihle beraber Haliç değişimler de yaşamaya başladı. Rumu, Venediklisi, Cenevizlisi, Musevisi, Ermenisi, Arnavudu, Sefarat Yahudisi, Arabı, Cizvit Papazıyla, tam bir mozaik oluşmuştu Haliç'te.

On dokuzuncu yüzyılda, Akdeniz ve Batı coğrafyasında nüfus büyüklüğü açısından en önemli kent İstanbul'du; Haliç ve çevresinde dönen ticaret, kültürel ve demografik gelişmeleri de beraberinde getiriyordu. Akdeniz şehir devletlerinden Cenovalılar, Pisalılar ve Cenevizliler Haliç'te kolonilerini kurarlarken, Suriyeli, Rus, Bulgar, Müslüman, Habeş, Etyopyalı, Hazarlı tüccarlar, maceraperestler, din adamları, denizciler, misyonerler, kâhinler

ve sanatçılar da bölgeye kendi kültürlerini taşıyorlardı.

Dünya Müslümanlarının hac yeri olan ve Pierre Loti'nin aşık olduğu Eyüp Sultan; bin yıllardır gemiler, kadırgalar üretmiş tersaneleriyle ünlü Kasımpaşa; İspanya'dan kaçan Yahudilere kucak açmış Hasköy; dünyanın en güvenli gümrük yeri olarak bilinen Eminönü; Afrika, Uzakdoğu ve Asya'dan gelen baharatlara ev sahipliği yapan Mısır Çarşısı; Süleymaniye Külliyesi, Topkapı Sarayı... Saymakla bitiremeyiz. Haliç o denli zengin, o denli renkli ki... 3000 yıllık bir geçmişin, büyük bir tarih ve kültür coğrafyasının üzerinde yaşamak gerçekten de ayrıcalık! Şimdi gelin Haliç'in önemli semtlerine biraz yakından bakalım.

FENER

Adını, Bizanslıların söylediği biçimiyle Fanari'den alan Fener semti, tarihi yarımada da 'ilk İstanbul' ya da 'sur içi İstanbul' diye bilinen bölgede, Fatih ilçesinin kuzeydoğusunda kalan ve Haliç'e bakan kadim bir semttir. Doğusunda Cibali, kuzeybatısında Balat vardır. Bu semtler İstanbul'un kuruluşundan beri ayakta kalmayı başarmıştır. Fener deyince akla gelen ilk yapı kuşkusuz Fener Rum Patrikhanesi'dir.

Sadrizam Ali Paşa Caddesi'ndeki Fener Rum Patrikhanesi, VI. yüzyıldan itibaren Hristiyanlık alemindeki din tartışmalarının önemli bir kısmını oluşturan Ortodoksluğun merke-

Fetihle beraber bir kültürler mozaïği oluşmaya başlamıştı Haliç'te.

Haliç, kentsel tarihi 3000 yıla yaklaşan İstanbul'un tam kalbinde duruyor.

zidir. 1602 yılında bugünkü binasına taşınan patrikhane, şimdiki görüntüsüne 1800'lü yıllarda yapılan restorasyon ile kavuştu.

Patrikhaneye üçlü bir kapıdan girilir. Basamakları çıktığınızda, karşınıza ana kapı gelir; sola açılan kapıdan kilise tarafına, sağa açılan kapıdan da 1941'de yapılan patrikhane binasına geçilir. Soldaki kapıdan patrikhane kilisesi Aya Yorgi'ye geçiyoruz. Şimdiki bina ancak 1700'lerden ve bazilika tipinde. Başlıca Hıristiyan mezheplerinden birinin patrik-

Kilisesi. Kilisenin eski bir manastırın yerinde bulunduğu ve tarihinin 10. yüzyıla kadar uzandığı sanılıyor. Bu kilisenin en önemli özelliği, İstanbul'un fethinden sonra bugüne dek camiye çevrilmeden ayın yapılan tek kilise olması.

Çay molasına ne dersiniz? Size güzel bir önerimiz var: Nev-i Cafe. Ayakapı'da bulunan bu otantik kafede, közde çay ya da kahve içebilirsiniz. Adresi, Abdülezelpaşa cad., Haraçbaşı sok. No: 1 (0212 531 86 02)

hane kilisesi olarak, örneğin Vatikan'daki San Pietro ile kıyaslanamayacak kadar mütevazı. Gene de, son yıllarda dramatik bir şekilde küçülen İstanbullu Rum Ortodoks cemaatinin elinde kalmış değerli dini eşyaların çoğu burada bulunuyor.

Kilise mimari olarak pek gösterişli değildir ancak içinde bazı çok değerli eşyalar vardır. V. yüzyıldan kaldığı söylenen patrik tahtı, dünyada benzeri çok az sayıda bulunan üç mozaik ikon, Kudüs'te İsa'nın bağlanarak kırbaçlandığı kabul edilen bir sütun ve üç azizeye ait tabutlar bunların başlıcalarıdır.

İstanbul'un yaşayan en eski kiliselerinden biri, yine Fener'dedir. Batı'da Firketeci Sokağı, Doğu ve Kuzey'de Tevkii Cafer Mektebi Sokağı ile çevrili olan Panayia Muhliotissa

BALAT

Balat tarihi yarımada içinde, Fener ile Ayvansaray arasında kalan semttir. Haliç kıyısıyla sahil surlarının arkasından iç kısımlara doğru Eğrikapı yönünde yükselen bölgede kuruludur. Bir bölümü Haliç kıyısına uzanan semtin, sur duvarları dışında kalan kesimleri Ayvansaray Caddesi, Dubek Caddesi ve Demirhisar Caddesi çevresinde gelişmiştir. Günümüzde çok azı kalabilmiş sur duvarlarının ardında ise Ayvansaray'ın üst kısmındaki tepenin etekleri, tepenin üst kesimleri ve Tekfur sarayı ile Eğrikapı yakınlarındaki bölgeler yer alır.

'Balat' adı, Rumca 'saray' anlamına gelen 'palatyon'dan geliyor. İstanbul'un fethinden hemen sonra Türkler'in burayı 'balat kapusu' olarak adlandırdıkları da düşünülüyor. Başka kaynaklarsa, fetihten önceki adın 'Vasiliki Pili' olduğu, bunun da 'hünkar kapısı' anlamına geldiği yazılı.

Balat her zaman bir Yahudi bölgesi oldu. Yüzyıllardan beri İstanbul'a göç eden veya sürgün edilen Yahudiler buraya yerleştiler. Örneğin fetihten hemen sonra Makedonya'dan ve İspanya'dan göç eden Yahudiler Balat'a yerleşmişlerdi.

Yüzyıllardan beri İstanbul'a göç eden veya sürgün edilen Yahudiler Balat'a yerleştiler.

Fener'den Balat'a doğru yürürseniz sağ kol-
da, cephesi bezemelerle dolu bir kilise görür-
sünüz. Bu, Sveti Stefan Kilisesi, diğer adlarıyla
Bulgar Kilisesi veya Demir Kilise'dir. Taşıyıcı is-
keleti çelik profillerden oluşan kilisenin iç ve dış
cephesi tamamen demirdendir. Kilise 1896'da
sekiz ay gibi bir sürede prefabrik olarak
Viyana'da üretilmiş, demiryoluyla İstanbul'a
getirilmiştir.

Balat'ın önemli ibadethanelerinden biri de
Surp Hreşdogabed Kilisesi. Balatkapı'dan

Kışlası, Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn ve
Mektebi Hendese-i Mülkiye okulları ile ordu
ve eğitim ağırlıklı bir merkez olmuştur. XX.
yüzyılın ilk yarısı içerisinde Söğütözü'nde inşa
edilen Mezbaha ise kuzey Haliç'te sanayinin
hız alışında başlangıç oluşturmuştu.

Haliç Kongre Merkezi

Bir zamanların Söğütözü Mezbahası yerine ya-
pılan Haliç Kongre Merkezi, kapasitesi, tek-
nik donanımı ve verdiği hizmetler ile dünyanın
önde gelen kültür ve kongre merkezlerinden

500 metre uzaklıktaki mahallenin iç tarafında
bulunuyor. Eskiden Bulgar mahallesinde bu-
lunan kilise XVI. yüzyılda bir Rum Ortodoks
kilisesiyken 1627 yılında Ermenilere geçmiştir.

SÜTLÜCE

Haliç'in kuzey kıyılarında, günümüzde pek de
dikkat çekmeyen bazı semtler yer alır: Has-
köy, Söğütözü ve Halıcıoğlu. Oysa bu semtler
Bizans dönemini ve sonrasındaki Osmanlı
Devleti'nin sağladığı çok uluslu, çok dinli sos-
yal yapıyı bütün ayrıntılarıyla sergilerler.

Söğütözü, Haliç'teki ilk Müslüman Türk yer-
leşimlerinden. Burada yaşayan ilmiye sınıfı
ve tasavvuf büyükleriyle dikkati çeken bölge
XVI. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar, kıyılardaki
sahil sarayları ve yalıları ile ayrıca gözde bir
mesire yeriydi. XIX. yüzyılda Batılılaşma ha-
reketi sonucunda bölgede kurulan ve Halıcı-
oğlu Mahallesi'ni de içine alan Humbaracılar

biri sayılıyor. Önemli ulusal ve uluslararası top-
lantıların gerçekleştirildiği merkez bu yıl 26-28
Mayıs tarihleri arasında Türk Dışişleri Bir-
liği tarafından organize edilen 18. Uluslararası
Dışişleri Kongresi'ne ev sahipliği yapacak.

Yemek saati!

Öğlen oldu, karnınız acıktı ve Söğütözü'desiniz.
Ne yiyeceksiniz? Tabii ki uykuluk! Haliç Kong-
re Merkezi'nin biraz ilerisinde sıra sıra 20'den
fazla uykulukçu göreceksiniz. Girin birine, do-
yurun karnınızı. Siz ustaya sormadan ne oldu-
ğunu, nasıl yapıldığını, biz size burada kısaca
anlatalım: Uykuluk, kuzunun boynundaki yu-
muşak etten elde edilen bir tür sakatat. Önce
haşlanıyor, sonra soğuk suya tutularak za-
rından sıynılıp mangala konuyor. Ekmek arası
servis edilen uykuluğu zevkinize göre pul biber
ve kekikle de yiyebilirsiniz. Osmanlı'dan gelen
bu lezzet Söğütözü'de sizi bekliyor.

**Söğütözü'de bulu-
nan Haliç Kongre
Merkezi, bölgeyi
dünyayla buluş-
turan en önemli
yapı.**

Miniaturk

Sütlüce'nin almeti farikalarından biri haline gelen Miniaturk başlıbaşına bir ülke! Türkiye ve Osmanlı coğrafyasından seçilmiş eserlerin maketlerini göreceksiniz orada. Ayasofya, Selimiye, Sümela Manastırı, Rumeli Hisarı, Galata Kulesi, Safranbolu Evleri, Kubbet-us Sahra, Nemrut Dağı kalıntıları ve daha başka pek çok eser... Üstelik bugün artık yerinde olmayan Artemis Tapınağı, Halikarnas Mozaesi, Mostar Köprüsü gibi eserler de yeniden canlandırılmış. 45 eser İstanbul'dan, 45 eser Anadolu'dan, 15 eser de bugün Türkiye sınırları dışında kalan Osmanlı coğrafyasından olmak üzere, 60 bin metrekare alan üzerinde segilenen 105 eser!

Miniaturk, 3000 yılla dünyanın en uzun geçmişi simgeleyen minyatür kenti olmasının yanı sıra, en zengin kültürel çeşitliğe sahip minyatür kenti olma özelliğini de taşıyor. Ayrıca alanda otobandan tren yoluna, uçaklardan deniz araçlarına dek hareketli figürlere de yer veriliyor. Üzerinde yaşadığınız coğrafyanın kültürel dokusunu küçük modeller halinde görmek sizi etkileyecek. Miniaturk'e mutlaka gidin! İmrahor Caddesi Sütlüce (0212 222 28 82)

EYÜP

Kara surları ile Haliç surlarının birleştiği yerin dışında kalan Eyüp Camisi ve Türbesi, İslam dünyasının kutsal yerlerinden biri. Peygamberin bayraktarlığını yapmış olan Eyüp-el Ensari 7 yy. Arap kuşatmasında burada ölmüş, Türklerin İstanbul'u kuşatması sırasında mezarı keşfedilmiş ve şehrin ilk camisi buraya yapılmıştı. Ancak bu cami depremde yıkılınca 1800'de bugünkü cami inşa edildi.

Cuma günleri inançlı kalabalıklar türbeyi ziyaret eder. Yaşlı ağaçlar, uçuşan güvercinler, namaz kılanlar, dua ve ziyaret eden, türbe ve cami civarını mistik bir atmosfere büründürür. Avludaki türbenin duvarları değişik çağların çinileriyle kaplıdır. Tarihi kaynaklar bu semtin Bizans devrinde de kutsal bir mekân olduğunu, bir azizin yatırının ziyaret edilerek yağmur duaları yapıldığını kaydeder.

Bu kadar çok kabir, türbe, lahit başka hiçbir camide iç içe geçmemiştir. Necip Fazıl, Fevzi Çakmak, Ferhat Paşa, Mehmet Paşa, Siyavuş Paşa, Beşir Fuad, Ahmet Haşim, Ziya Osman Saba, Sokullu Mehmet Paşa burada yatmaktadır.

Bir İstanbul aşığı

Ünlü Fransız romancı Pierre Loti 1850-1923 yılları arasında yaşadı. Gerçek adı Louis Marie Julien Viaud olan yazar aynı zamanda bir deniz subayıydı. Mesleği sayesinde Ortadoğu ve Uzakdoğu ülkelerini gezme fırsatı buldu ve gördüklerini anı ve romanlarına yansıttı.

İstanbul'u da ziyaret eden Loti şehirden ve Osmanlı kültüründen çok etkilendi ve daha sonra defalarca buraya gelerek uzun süre yaşadı. İstanbul'a ikinci gelişinde (1879) dönemin Türkiye'sini anlattığı 'Aziyadé' adlı romanına adını veren kadınla tanıştı.

Osmanlı kültürüne ve yaşayış biçimine hayranlık duyan yazar Pierre Loti, İstanbul'da bulunduğu dönemlerde Eyüp sırtlarındaki bu kahveye sürekli gelirdi. Özellikle nargileye meraklı olan Loti burada saatlerce oturur, insanlarla sohbet ederdi.

Pierre Loti Kahvesi, bütün Haliç'in tepeden görülebildiği, doğal ve sakin bir mekân. Kahveye Eyüp'ten arabayla veya mezarlıkların içinden geçen patika yoldan yaya olarak ulaşılabilir. Haftaiçi öğlen saatleri dışında oldukça kalabalık olan Pierre Loti Kahvesi'ne turistlerin yanı sıra İstanbullular da ilgi gösteriyor. Haftasonları boş masa bulmak bir hayli zor. Yaz aylarında, genellikle kahvenin dışarda bulunan kısmı tercih ediliyor. Burası ağaçlarla kaplı, uzun bir taş teras şeklinde. Burada çay içip sohbet etmek gerçekten çok keyifli. Ayrıca kahvenin arkasında eski İstanbul evleri şeklinde apart oteller, restoran ve kafeden oluşan bir kompleks de bulunuyor. (0212 497 13 13) ■

Kaynaklar:

Süleyman Faruk Göncüoğlu
<http://www.kulturtarihi.org>

Halil Ersin Avcı
İstanbul Gezi Rehberi
Kaynak Yayınları, 2010

**Pierre Loti
İstanbul'a ve
Osmanlı yaşayış
biçimine hay-
randı.**